

LETTEREN EN TAAL.

VRAGENBUS.

Alle jaren in Augustus leest men in de bladen over den *Hartjesdag* te Amsterdam. Weet u ook te zeggen wat dat toch eigenlijk is, daar u vaak over oud-Amsterdam spreekt of schrijft?

R.

B.

Antw. Dat is wel meer gevraagd en 't antwoord mag wel vóór alles luiden: 't is een dag, waarop men zich bijna schaamt Amsterdammer te zijn.

Elken derden Maandag in Augustus breekt dit onuitgeschreven feest aan, dat alleen in de mindere buurten „gevierd” wordt. Tegen den middag vertoonen zich groepjes kakelbont opgeschikte kinderen, die achter elkaar voortsjokken, een liedje uitschreeuwend, dat letterlijk luidt:

Hartjes jage
Deur de stal en deur de wage,
Annebakkerij
Steek 'em in je zij
Steek 'em in je broek
Datte me de koekoek hale moet.

Deze bare onzin wordt onophoudelijk opgedreund, gelijk het even onzinnige „Adam die had zeven zonen” bij de bekende springprocessie te Echternach. Later op den dag verschijnen opgeschoten jongens en meiden, verkleed, soms de mannen als vrouwen en deze als mannen, en zwieren, dollen en gemeene pret makende, langs de straat. 's Avonds komen er nog allerlei wijven en kerels en gemeene vrouwspersonen bij, soms in open rijtuigen rondrijdende. Alles schreeuwt en tiert, bulkt en loeit, velen zijn beschonken en in sommige buurten duurt de herrie tot laat in den avond. Een niet ongevaarlijk vermaak is daarbij het afsteken van of werpen met allerlei klein vuurwerk. Vroeger was vooral de Haarlemmerdijk, een straat in Amsterdam, het geliefd oord der feestgangers en stonden daar ook eenige kramen. Nu niet meer.

Vanwaar nu heel dat walgelijk schouwspel, die broodronkenheid, dat getier en die walgelijke kluchten? Op deze vraag krijgt ge tot eenig antwoord: „'t is Hartjesdag.” Waartoe verkleeden en bedrinken zich die kerels en wijven? Ze gaan „hartjes jagen.” Wat dat zeggen wil kan men elken Augustus in de bladen lezen, of zelf gaan zien. Toch moet zulk een dag een of anderen oorsprong hebben; deze nu wordt gezocht in het volgende.

Gravin Jakoba van Beieren, die over Holland regeerde omstreeks 1420, telde vele aanhangers onder de edelen die de zoogenaamde Hoeksche partij vormden en ook in de streek rondom Haarlem vrij talrijk waren. Men denke slechts aan het geslacht van Brederode, dat daar uitgestrekte bezittingen had. Door haar nu werd, om het volk in die streken en in het aangrenzende Amstelland, waarin Amsterdam ligt, genoeg te doen, aan allen vrijheid gegeven om op den bekenden Augustusdag vrijelijk te jagen op herten en ander wild in het bosch bij Haarlem, thans den Hout en verder. Men mocht daarbij echter als wapenen alleen stokken en knuppels gebruiken. Velen uit Amsterdam en Haarlem maakten zich deze gelegenheid ten nutte, en al kwam natuurlijk niet elk met een hert thuis, toch werd de dag een feestdag, waarvan de Hartjesdag nog het jammerlijk overblijfsel is.

Vraagt de lezer nu wat hiervan waar is, dan moet ik helaas antwoorden: waarschijnlijk heel weinig.

Voorreest toch is nergens het bestaan van eenig stuk bekend, waaruit blijkt dat Jakoba dit verlof heeft gegeven. En onze voorouders waren toch hoogst zorgvuldig in het bewaren van dergelijke bewijsstukken. Ten tweede liep

destijds de weg van Amsterdam naar Haarlem nog over den Spaarndammerdijk, zoodat een voetganger een uur of vijf werk had om van Amsterdam naar den Hout te wandelen. 't Is moeilijk aan te nemen, dat de Amsterdammers zich een uur of tien reizens zullen getroost hebben voor de zeer twijfelachtige kans om daar ginds eenig wild te bemachtigen. Te meer daar de verhouding tusschen de burgers der verschillende steden soms alles behalve vriendschappelijk, en het gevaar voor ongewenschte ontmoetingen lang niet denkbeeldig was. Doch wat m. i. het meest zegt is, dat, ware de uitlegging juist, de Hartjesdag wel allereerst in Haarlem zou gevierd worden. En daar is hij geheel onbekend.

Tot nog toe is de oorsprong van dezen dag niet op afdoende wijze aangetoond. Men zal m. i. dien hebben te zoeken in zeker verband met de befaamde Haarlemsche kermis, die mede omstreeks half Augustus valt en nog jaarlijks, helaas, honderden Amsterdammers trekt. De Hartjesdag kan een staartje van dat feest zijn. Daarop wijzen ook de kramen en het loopen naar den Haarlemmerdijk. Doch ook zoo blijft nog veel onopgelost. Hoe eer echter de Hartjesdag verdwijnt, hoe beter.

M. v. L. te H. — We doen gaarne voor de lezers wat we kunnen; dat het u dienen kan doet ons genoegen.

Onze lezer D. M. K. Ez. te L. vraagt: Wilt u zoo goed wezen mij de volgende vragen te beantwoorden:

1. Hoe worden de geestelijken genoemd, die ten tijde van oorlog de gewonden bezoeken?
2. Wat beteekent: Iemand met Argusblikken aanzien?
3. Wat beteekent: Het vonnis gaat over in kracht van gewijsde?
4. Wat is Apostolische liefde?

Antw. 1. Daar wij Protestanten geen geestelijken hebben, zoo kan dit alleen zien op Roomschen en Grieken. Zij nu spreken in dit geval, zoover ik weet, van pastoor, priester, aalmoezenier en pope. De leeraars, die met het leger uitrekken, noemen wij veldpredikers.

Antw. 2. Deze uitdrukking stamt uit de fabelleer: Juno, de vrouw van den god Jupiter, had een bewaker, Argus genaamd, aangesteld, om te passen op zekere juffrouw Io, die door haar in een koe was veranderd. Deze Argus had — er waren toen nog geen brillen — honderd oogen, waarvan vijftig dienst deden, terwijl de andere vijftig hun nachtrust kregen. De god Mercurius doodde echter den oppasser, en nu versierde Juno haar vogel, den pauw, met de honderd oogen van Argus, die het beest nog in zijn staart draagt, gelijk voor elk te zien is. De uitdrukking wil dus zeggen: zeer scherp toezien.

Antw. 3. Liever: „krijgt kracht” enz. „Wijzen” was vroeger ook *vaststellen*, *bepalen*, zoodat iets gebeuren moest. Er wordt dus bedoeld, dat het vonnis van kracht wordt, ten uitvoer kan gelegd worden.

Antw. 4. Dit doelt op liefde, die niet zichzelf of aardsch voordeel bedoelt, maar alleen het belang van hem (of haar) dien zij geldt.

A. J. H.

VARIA.

Gelijk.

Gods wegen zijn Hebreeuwsch, gelijk Zijn heilige blaàn: Alleen van achtren af gelezen te verstaan.

A. J. H.